

EN HISTORISK ENDRING AV LÆREPLANEN I KRLE?

En dokumentanalyse av RLE1-02 og RLE01-03 med hensikt å undersøke endring i hvordan ny læreplan ivaretar historiske perspektiver.

14. MAI 2021

VEILEDER: CAMILLA STABEL JØRGENSEN

Emne: MGLU3512 KRLE 2 (5.10): Tekt, tolkning og praksis: forskning og didaktikk i KRLE

Abstract

This FoU-paper is based on the criticism RLE01-03 received for the lack of historical perspectives. Halldis Breidlid and Tarald Rasmussen were among the skeptics who laid the foundation for debate on the issue. The purpose of the study is to investigate whether there is a real change in how historical perspectives are presented in the new curriculum, and what didactic consequences follow from the change for teaching Christianity. In addition, a review will be given of Christianity's position in schools and curricula that have led to subject renewal. The data material consists of Christian learning objectives according to the 10th step from RLE1-02 and RLE01-03, and is analyzed using an analysis tool rooted in the theory of document and content analysis.

The findings of the study show that the role of historical perspectives have been reduced in the new curriculum. Through the plan's open learning objectives, the teacher can include historical perspectives in work with most Christian goals after the 10th grade.

Sammendrag

Denne FoU-oppgaven tar utgangspunkt i kritikken RLE01-03 fikk for mangelen på historiske perspektiver. Halldis Breidlid og Tarald Rasmussen var blant skeptikerne som la grunnlaget for debatt omkring spørsmålet. Formålet med studien er å undersøke hvorvidt det er en reell endring i hvordan historiske perspektiver blir presentert i ny læreplan, og hvilke didaktiske konsekvenser som følger av endringen for undervisning i kristendom. I tillegg vil det bli gitt et tilbakeblikk på kristendommens stilling i skolen og læreplaner som har ledet til fagfornyelsen. Datamaterialet består av kristendoms mål etter 10. trinn fra RLE1-02 og RLE01-03, og er analysert ved hjelp av et analyseredskap forankret i teori om dokument- og innholdsanalyse.

Funnene i studien viser at historiske perspektiver er nedprioritert i ny læreplan, men gjennom planens åpne kompetansemål kan læreren inkludere historiske perspektiver i arbeid med de fleste kristendoms mål etter 10. trinn.

INNHOLDSFORTEGNELSE

EN HISTORISK ENDRING AV LÆREPLANEN I KRLE?	0
Abstract	1
Sammendrag.....	2
1.0. Innledning.....	4
1.1. Avgrensning.....	5
1.2. Begrepsavklaring	6
2.0. Teori	7
2.1. Fra RLE1-02 til RLE01-03	7
2.2. Representasjon av kristendom – uten historiske perspektiv	8
2.3. Formulering av analyseredskap	9
3.0. Metode.....	11
3.1. Dokumentanalyse.....	11
3.2. Kvalitativ og kvantitativ metode.....	11
3.3. Reliabilitet og validitet.....	12
3.4. Analyseredskapet	12
3.5 Utvalget.....	13
3.6 Gjennomføring.....	15
3.7. Etske hensyn	15
4.0 Analyse.....	16
4.1. Presentasjon og analyse av data.....	16
4.2. Resultat	19
5.0. Drøfting	21
5.1. Vurdering av studien.....	21
5.2. Didaktiske konsekvenser for KRLE-lærere	22
6.0. Avsluttende kommentar	23
Referanseliste	24

1.0. Innledning

Kristendommens stilling i skolen er endret siden allmueskolen på 1700-tallet, da hovedfokuset lå på opplæring i Pontoppidans katekismeforklaring, som var nødvendig for å bli konfirmert og tre inn i det voksne livet (Andreassen, 2016, s.61-80).

Katekismeforklaringen besto av 759 spørsmål knyttet til bibelkunnskap, en dybdelæring i sterk kontrast til den nye læreplanens fokus på breddelæring. Med borgerlig folkeskole fra 1860 har det foregått en gradvis sekularisering. I 1969 slo ny skolelov fast at religionsundervisningen ikke skulle være forankret i kristendom og lærestoff om andre religioner kom inn. Skoleloven innførte også obligatorisk niårig skole, og dåpsundervisningen ble ikke lenger tillagt skolen. Med mønsterplaner, henholdsvis M74 og M87, førte en separert religionsundervisning med fagene kristendomskunnskap, livssynsorientering og annen religions- og livssynsundervisning. Ønsker om et samlet og felles fag for alle elever la grunnlaget for det nye religionsfaget *Kristendomskunnskap med religions og livssynsorientering* (KRL) som kom med den store skolereformen i 1997.

L97s (læreplanene i Reform 97) hovedvekt lå på bibelen, historie, etikk og tro i kristendom, begrunnet i religionens dype røtter i norsk og europeisk historie. NLA og Diaforsk sine evalueringsrapporter av KRL-faget satte i gang prosesser som førte til ny læreplan og navneendring til *Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap*. Hensikten med endringen, spesifikt på begrepet kunnskap, var å signalisere en kvalitativ likebehandling av religioner og livssyn (Andreassen, 2016, s.69). Rasmussen (2020) betrakter endringene som er blitt gjort av KRL-læreplanen fram til 2015, som revisjoner av KRL-konseptet fra 1997, mens endringene i den nye læreplanen for KRLE-faget (RLE01-03) er langt mer grunnleggende gjennom fokuset på dyp ferdighet fremfor dyp kunnskap.

Ludvigsenutvalget sine NOUer “Elevenes læring i fremtidens skole. Et kunnskapsgrunnlag” (2014:7) og “Fremtidens skole. Fornyelse av fag og kompetanser” (2015:8) var starten på en pedagogisk nytenkning. Solberg-regjeringen satte i gang fornyelsen av kunnskapsløftet i 2016 gjennom Stortingsmelding 28: Fag - Fordypning - Forståelse - En fornyelse av Kunnskapsløftet. Overnevnte tre tekster la grunnlaget for videre arbeid av fagfornyelsen, som resulterte i de nye læreplanene som nå er delvis innført i norsk skole.

Læreplanen for KRLE-faget i grunnskolen er innført for elever på 1.-9. trinn, mens den for elever på 10. trinn innføres fra og med høsten 2021. Ønsker om en skole rustet for fremtiden,

i tråd med samfunnets utvikling, er deler av begrunnelsen for fagfornyelsen. Imidlertid har Halldis Breidlid (2019) uttrykt bekymring for at den nye læreplanen i KRLE ikke ivaretar hensynet til historiske perspektiver godt nok, og mener et historisk bakteppe er nødvendig for å forstå levd religion i dag. Tarald Rasmussen (2020) stiller også spørsmål til hvorvidt en dyp forståelse av religion kan oppnås uten en historisk tilnærming.

1.1. Avgrensning

Læreplanen i KRLE er delvis innført, men endringene trer ikke i kraft for 10. trinn før høsten 2021. Kompetansemål etter 10. trinn uttrykker hva elevene skal sitte igjen med av kompetanse etter 10 år med undervisning i faget. Problemstillingen avgrenser seg dermed til kompetansemål etter 10. trinn, og ser ikke på mål etter 4.- og 7. trinn. Endringene vil påvirke undervisningen i faget, og blant annet Halldis Breidlid var i forkant av endelig fagfornyelse bekymret for at det historiske perspektivet ikke ble tilstrekkelig ivarettatt. For å avgrense problemstillingen er det altså historiske perspektiver som skal undersøkes nærmere.

I den nye læreplanen er det kun kristendom av verdensreligionene som nevnes eksplisitt. I norsk politikk blir ofte undervisning i kristendom, og da særlig den kvantitative differensieringen mellom religionene, argumentert for gjennom begrepet kristen kulturarv. Rasmussen (2019) skriver at den kvantitative forskjellen mellom religionene, ga anledning til å tenke historisk om kristendom. En historisk fordypning i andre religioner ville sprengt tidsrammen for faget. At det historiske perspektivet først og fremst var rettet mot kristendom i RLE1-02, er del av begrunnelsen for å utforske om historieperspektivet blir ivarettatt i RLE01-03s kompetansemål tilknyttet kristendom. Hovedbegrunnelsen ligger i at mangel på historiske perspektiver er blant de områder i RLE01-03 som fikk størst kritikk etter lanseringen av ny læreplan.

Ut fra avgrensningen ble følgende problemstilling formulert: *Inkluderer kompetansemål tilknyttet kristendom i RLE1-02 og tilsvarende kompetansemål i RLE01-03 historiske perspektiver og er vektleggingen av historiske perspektiver endret i ny læreplan? Hvilke religionsdidaktiske utfordringer og muligheter gir endringen for undervisning om kristendom i KRLE?*

1.2. Begrepsavklaring

Det er hovedsakelig de aktuelle læreplanenes hensyn til historiske perspektiver som skal undersøkes i oppgaven, og det er dermed hensiktsmessig å tydeliggjøre hva som ligger i begrepet. I denne sammenheng refererer historiske perspektiver til (1) hendelser av betydning for kristendom og (2) kristen tradisjon. Reformasjonen er et eksempel på en historisk hendelse som har hatt betydning for kristendommen. Påskefeiring eller nattverd kan sies å være eksempel på kristen tradisjon, som dessuten fremdeles har en betydelig plass i det religiøse livet til mange kristne.

Oppgaven er knyttet til KRLE-faget og religionsdidaktikk-begrepet er dermed sentralt i oppgaven. Med utgangspunkt i Laila Aases definisjon av fagdidaktikk, definerer Bengt-Ove Andreassen begrepet i "Religionsdidaktikk" (2016) på følgende måte:

Religionsdidaktikk er alle de refleksjoner en kan knytte til religionsfaget og undervisning i dette faget, som kan gi økt kunnskap om religion og religionsfagets plass i skolen, om religionsfagets legitimering og om hvordan kunnskap om religioner og livssyn kan tilegnes, undervises og utvikles (Andreassen, 2016, s.27).

Definisjonen er vid, og gir dermed oppgaven stort rom til å drøfte fordeler og utfordringer KRLE-lærere kan oppleve når de skal planlegge og gjennomføre undervisningen med utgangspunkt i ny læreplan.

2.0. Teori

2.1. Fra RLE1-02 til RLE01-03

Endringene i de konkrete kompetansemålene mellom RLE1-02 og RLE01-03 må forstås i kontekst av at læreplanen har gjennomgått en større strukturell endring. Der RLE1-02 har stort fokus på faktakunnskap rundt de forskjellige verdensreligionene, tar RLE01-03 utgangspunkt i å bygge elevens evner til utforskning og forståelse (Utdanningsdirektoratet, 2019a).

En konsekvens av den strukturelle endringen i læreplanen kan ses i kompetansemålene som angår kristendom etter 10. årstrinn. RLE1-02 har disse under en egen kategori “Kristendom”, som utgjør 12 av de totalt 54 kompetansemålene (Utdanningsdirektoratet 2015, s. 7-8). RLE01-03 har ikke kategorisert kompetansemålene etter religion, og har redusert antallet fra 54 til 15. Av disse nevnes kristendommen eksplisitt i fire kompetansemål (Utdanningsdirektoratet 2019b, s. 8). Prosentvis utgjør kristendom en større del av kompetansemål i RLE01-03 enn i RLE1-02.

Det er utbredt enighet om at endringene i kompetansemål gjør RLE01-03 til en mer åpen og mindre spesifikk læringsplan, og gir større valgfrihet for enkeltlæreren (Christiansen, 2020; Klausen, 2019). Ifølge Utdanningsdirektoratet skal kristendommen fortsatt utgjøre om lag halvparten av undervisningstiden (2019a; 2019b, s. 2), men sier samtidig at “En grundig og bred religionsforståelse er viktigere enn at alle elever sitter inne med akkurat samme faktakunnskap og historiekunnskap om enkeltreligioner.” (2019a).

Det er ulike syn på hva denne valgfriheten vil ha å si for selve undervisningen. UiA-professor Helje Kringlebotn Sødal mener at mangelen på konkrete læringsmål kan gjøre det vanskelig å sikre opplæringslovens krav om at halvparten av undervisningstiden brukes på kristendoms-kunnskap, og at planen ikke sikrer “felles referanserammer og felles kunnskap om kristendom, andre religionar, livssyn og etikk” (Christiansen, 2020).

Førsteamanuensis ved UiA Nils Hallvard Korsvoll er positiv til endringene i læringsplanen, og mener det er fordelaktig at fokuset er flyttet fra spesifikt kunnskapsinnhold til fordel for “[å] utvikle elevens ferdigheter i møte med kristendom, andre religionar, ulike livssyn og

etiske og filosofiske refleksjonar” (Christiansen, 2020). Korsvoll påpeker at dette er i tråd med den internasjonale utviklingen innenfor religionsundervisning, som går i retning mot å utvikle *religious literacy*, definert som evnen til å kunne lese, forstå og tolke religion og religiøse fenomen. Påstanden om utviklingen mot *religious literacy* som et undervisningsmål understøttes av Shaw (2019, s. 5).

Korsvoll mener at den nye læreplanen gitt i RLE01-03 viser tillit til læreren gjennom å gi dem mulighet til å benytte egen skjønn og kompetanse i å bestemme undervisningsinnholdet. Samtidig påpeker han at denne tilliten må grunnes nettopp i kompetanse, og at læreplanen dermed stiller krav både til grunnskolelærerne som underviser i KRLE og institusjonene som utdanner dem: “At vi har tillit til læreren, fordrar at dei er flinke.” (Christiansen, 2020).

2.2. Representasjon av kristendom – uten historiske perspektiv

I forlengelsen av diskusjonen om hvorvidt en åpen læreplan er mer eller mindre fruktbar for KRLE-faget, har det vært en diskusjon om historiske perspektivers stilling i KRLE-faget (Skeie, 2021). Kunnskapsminister Jan Tore Sanner presenterte kjerneelementene for kommende læreplan i 2018, hvilket vekket bekymringer hos flere ansatte ved RLE-seksjonen ved lærerutdanningen på OsloMet. De var bekymret for at det historiske perspektivet skulle bli svekket i ny læreplan (Breidlid, Brekke, Hammer, Kvalvaag, m.fl., 2018).

I Halldis Breidlids (2019) «Hvor ble det av KRLE-faget», gir hun nok et bidrag til diskusjonen. I debattartikkelen problematiser hun mangel av historiske perspektiver og religiøs tradisjon i læreplanen med utgangspunkt i kjerneelementene som skulle danne grunnlaget for utviklingen av læreplanene. Breidlid mente at dersom forslaget til ny læreplan for KRLE ble vedtatt, ville det ikke være snakk om en fagfornyelse, men et helt nytt fag.

Da debattinnlegget til Breidlid imidlertid ble publisert *før* endelig læreplan ble offentliggjort, har Rasmussen (2020) i etterkant av endelig læreplan stilt spørsmålsteget rundt historiedimensjonens stilling i RLE01-03. I artikkelen pekes det på religiøse fortellinger og religiøs *individualitet*, som eksempler på fravær av historiske perspektiver i ny læreplan. Med individualitet menes det spesielle ved en religion, gjerne kalt særtrekk. Den nye læreplanens mål med dybdelæring skal være å fremme forståelse, og Rasmussen mener at man ofte

trenger et historisk perspektiv, eller kontekst, for å forstå religiøs tradisjon bedre. Han konkluderer at en historisk tilnærming er av vesentlig betydning for å forstå en religions individualitet. Rasmussen påstår at det kan være umulig å oppnå adekvat forståelse av religiøs tradisjon uten å inkludere et historisk perspektiv.

Geir Skeie var leder for arbeidsgruppa utdanningsdirektoratet brukte for å utarbeide forslag til nye læreplaner. Som nevnt var noe av hovedkritikken utvalget mottok etter offentliggjøring av kjerneelementene i 2018 mangelen på historiske perspektiver. Arbeidsgruppa tok en bevisst avgjørelse da de valgte å primært vektlegge samtidsreligion og livssyn i dag, og nedprioritere historiske perspektiver (Skeie, 2020). Deres perspektiv var å forholde seg til historien gjennom samtiden, heller enn motsatt. Fagfornyelsen gir lærere og elever en frihet knyttet til både innhold og didaktiske metoder, og Skeie påpeker at årene som kommer vil vise hva denne friheten gir.

2.3. Formulering av analyseredskap

For å svare på problemstillingen for denne FoU-oppgaven, skal det formuleres et analyseredskap. Redskapet er formulert med utgangspunkt i tekstens teori, først og fremst Breidlid (2018) og Rasmussen (2020), men også Skeies (2020), artikler om historiske perspektiver i RLE01-03 (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 88).

Halldis Breidlid (2019) inspirerte til tekstens problemstilling, hvor det oppsto et ønske om å undersøke hvorvidt det er en betydelig forskjell mellom RLE1-02 og RLE01-03 i hvorvidt planene ivaretar hensynet til historiske perspektiver. Begge planene undersøkes for å avgjøre om RLE01-03 faktisk er betydelig endret, slik Breidlid og Rasmussen sier. Skeie og hans arbeidsgruppe sier at de har nedprioritert historisk perspektiv i læreplan, dermed vil det være overraskende om det ikke er noe endring. Rasmussens artikkel styrker også hypotesen om at RLE01-03 ivaretar historiske perspektiver i mindre grad enn RLE1-02.

Analyseredskapet skal bidra til at ønskede forhold undersøkes, og er konkretisert gjennom følgende spørsmål:

1. Nevnes enten ordet historie eller hendelse i aktuelle kompetansemål i henholdsvis RLE1-02 og RLE01-03?

2. Hvilke kompetansemål, som ikke inneholder historie eller hendelse, kan likevel sies å inkludere historiske perspektiver?
3. For hvert av kompetansemålene som nevner historie/hendelse eller kan sies å inkludere historiske perspektiver, på hvilken måte er det historiske perspektivet inkludert?

3.0. Metode

I dette kapitlet skal det redegjøres for de metoder som er brukt i undersøkelsen. Utvalget skal beskrives og begrunnes, og det skal i tillegg fremlegges informasjon om hvordan datainnsamlingen og analysen gjennomføres. Kapitlet legger grunnlaget for den metodiske tilnærmingen læreplanene i denne oppgaven.

3.1. Dokumentanalyse

Metoden for undersøkelsen er først og fremst dokumentanalyse. Dokumentanalyser handler om å analysere et gitt materiale, gjerne ved bruk av et analyseredskap formulert basert på relevant teori (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 88-89). Analysen innebærer å tolke betydningen av et gitt innhold, i denne sammenhengen hos kompetansemål i RLE1-02 og RLE01-03 (Grønmo, 2020). Dokumentanalysen er interessert i læreplanenes innhold, spesifikt hvorvidt kompetansemålene fokuserer på historiske perspektiver. Dette skal utforskes blant annet ved å undersøke forekomsten av spesifikke ord.

3.2. Kvalitativ og kvantitativ metode

I læreplananalysen brukes en kombinasjon av kvalitativ og kvantitativ metode. En av hovedforskjellene på kvalitativ og kvantitativ metode er grad av fleksibilitet (Christoffersen & Johannessen, 2012, s.17.). Spørsmål 1 og 2 i analyseredskapet besvares i form kvantitative data. Spørsmål 1 krever først og fremst telling, hvor antall kompetansemål som inneholder ordene historie eller hendelse skal telles og noteres. Dermed vitner spørsmålet om en kvantitativ fremgangsmåte. Spørsmål 2 krever i større grad enn spørsmål 1 tolking, hvor forskeren må vurdere og begrunne hvorvidt et kompetansemål inkluderer historiske perspektiver til tross for mangelen på ordene historie eller hendelse. Spørsmål 1 er altså mindre fleksibelt, men samtidig lettere å telle. Uten spørsmål 2 er det fare for at relevante data ville blitt oversett. En fordel med å kombinere både kvalitativ og kvantitativ metode er at man da kan støtte seg til kvantitative data samtidig som forskerens fagforankrede vurderinger står sentralt.

Spørsmål 3 i analyseredskapet bringer ikke inn nye data, men har som hensikt å begrunne hvorfor eventuelle kompetansemål telles under spørsmål 1 og 2. Spørsmål 2 og 3 er dermed i større grad enn spørsmål 1 i tråd med kvalitativ forskning.

3.3. Reliabilitet og validitet

Reliabilitet kan enkelt måles på analyseredskapets kvantitative spørsmål fordi man vil få samme svar dersom man gjentar undersøkelsen. Formulering av et analyseredskap i seg selv, kan ses som en styrking av undersøkelsen validitet fordi redskapet hjelper forskeren til å holde fokus og undersøke forhold som er relevant for problemstillingen. Analyseredskapet, sammen med gode begrunnelser for de valg som gjøres, gir et bedre grunnlag for å trekke gyldige slutninger (Dahlum, 2021).

Mulige feilkilder i undersøkelsen er knyttet til utvalg av data. Oppgaven analyserer kun kompetansemål tilknyttet kristendom. I denne avgrensningen oppstår minst to mulige feilkilder. Den første er at kompetansemålene i seg selv ikke nødvendigvis gir tilstrekkelig informasjon om hvordan læreplanen inkluderer historiske perspektiver. Undersøkelsen tar ikke for seg de ulike formuleringene av formål for faget i RLE1-02 og RLE02-03. Den andre feilkilden er knyttet til valg av kompetansemål tilknyttet kristendom i RLE01-03. I RLE1-02 er kompetansemålene inndelt etter verdensreligionene, dermed er målene for kristendom allerede kategorisert på forhånd. For å bestemme utvalget av kristne kompetansemål i RLE01-03 har forskeren selv vurdert hvilke kompetansemål som kan sies å omhandle kristendom. Utvelgelsen skal begrunnes, men i en annen kontekst kunne utvalget bestått av andre kompetansemål. Utvelgelsen er ikke direkte en feilkilde, men et forhold som kan variere fordi undersøkelsen er kvalitativ.

3.4. Analyseredskapet

Analyseredskapet ble først introdusert avslutningsvis i tekstens teori-del, men fordi redskapet er rammene for undersøkelsen bør den utdypes nærmere. Som nevnt er det de tre spørsmålene, definert under “formulering av analyseredskap” som legger premisset for innhenting av datamaterialet. Videre skal noen viktige forhold tydeliggjøres og begrunnes, med mål å styrke undersøkelsens utgangspunkt.

Et kompetansemål *kan* inkludere historiske perspektiver, uten av det nødvendigvis *må* inkluderes for å oppnå målet. Dette gjelder spesielt i RLE01-03 som konsekvens av mer åpne målformuleringer og dermed større valgfrihet for læreren. På bakgrunn av dette er det hensiktsmessig, men også nødvendig, å definere hva det innebærer at et kompetansemål

inkluderer historiske perspektiver, slik det lyder i analyseredskapets andre spørsmål. Kriteriet er som følger: Et kompetansemål blir vurdert til å inkludere historiske perspektiver, dersom målet ikke kan oppnås uten. Mål som *kan* inkludere historiske perspektiver inkluderes likevel som relevant del av datamaterialet fordi det gir informasjon om læreplanens mulighet for tilpasning.

Som nevnt sikrer ikke RLE01-03 likt kunnskapsgrunnlag for alle elever. Selv om et mål *kan* oppnås ved hjelp av historiske perspektiver, er det interessant å undersøke hvor mange mål som *må* inkludere historiske perspektiver for å kunne oppnås. Sannsynligvis vil de fleste målene i RLE01-03 gi et visst rom til å inkludere dette, og virker dermed mindre interessant å undersøke dette. Som nevnt har flere, blant annet Sødal (Christiansen, 2020), stilt seg kritisk til at målene i ny læreplan ikke sikrer likt kunnskapsgrunnlag for alle elever. Denne kritikken er også deler av begrunnelsen for at oppgaven skal undersøke hvilke mål som kun kan oppnås ved å inkludere historiske perspektiver. Dersom målene må inkludere historiske perspektiver, sikrer målet i større grad likt kunnskapsgrunnlag for alle elever.

Analyseredskapets første spørsmål etterspør hvilke mål som inneholder begrepene historie eller hendelse. Her inkluderes alle kompetansemål som inneholder bøyninger av begrepene. Eksempelvis kompetansemål som inkluderer ordene “historien” eller “hendelsene”.

3.5 Utvalget

I forkant av undersøkelsen skal relevante kompetansemål fra gammel og ny læreplan utvelges. Målene er valgt ut på ulike måter i hver av planene. I RLE1-02 er de mål som er oppsatt under overskriften “kristendom”, valgt ut. Utvelgelsen av målene i RLE01-03 har foregått gjennom en skjønnsmessig vurdering. Fra RLE1-02 er det hentet ut tolv mål, mens det i RLE01-03 er hentet ut seks. I og med at antall mål fra planene er betydelig ulikt, blir de kvalitative vurderingene i analysen enda mer viktig for å kunne gi en gyldig konklusjon ut fra resultatet. Nedenfor kommer en oversikt over mål tilknyttet kristendom som er hentet ut fra KRLE-planene, hentet fra utdanningsdirektoratets nettside:

3.5.1. RLE1-02

Mål for opplæringen etter 10. trinn er at eleven skal kunne:

- forklare særpreget ved kristendom og kristen tro som livstolkning i forhold til andre tradisjoner: likhetstrekk og grunnleggende forskjeller
- finne fram til sentrale skrifter i Bibelen og forklare forholdet mellom Det gamle og Det nye testamentet
- drøfte utvalgte bibeltekster fra profetene, den poetiske litteraturen og visdomslitteraturen, et evangelium og et Paulus-brev og forklare særpreg og hovedtanker i disse
- drøfte ulike syn på Bibelen
- innhente digital informasjon om og presentere aktuelle spørsmål som opptar mange kristne
- gjøre rede for viktige hendelser i kristendommens historie fra reformasjonen til vår tid i Norge og i verden og for kristendommens stilling i dag
- forklare hovedtrekk ved romersk-katolsk, ortodoks og protestantisk kristendomstradisjon
- gi en presentasjon av Den norske kirke, læstadianisme og samisk kirkeliv
- gi en oversikt over andre frikirkesamfunn og kristne bevegelser, herunder pinsebevegelsen
- drøfte kristendommens betydning for kultur og samfunnsliv
- utforske kristendommens stilling og særpreg i et land utenfor Europa og drøfte spørsmål knyttet til kristen misjon, humanitært arbeid og økumenisk virksomhet
- beskrive og reflektere over særtrekk ved kunst, arkitektur og musikk knyttet til kristendommen

3.5.2. RLE01-03

Mål for opplæringen etter 10. trinn er at eleven skal kunne:

- utforske og presentere sentrale trekk ved kristendom og andre religions- og livssynstradisjoner og deres utbredelse i dag
- utforske og drøfte hvordan kristendom og andre religioner inngår i historiske endringsprosesser globalt og nasjonalt
- bruke og drøfte fagbegreper om religioner og livssyn
- sammenligne og vurdere kritisk ulike kilder til kunnskap om religioner og livssyn
- gjøre rede for og reflektere over ulike syn på kjønn og seksualitet i kristendom og andre religioner og livssyn
- utforske og presentere hvordan elementer fra kristendom og andre religioner og livssyn kommer til uttrykk i medier og populærkultur

3.6 Gjennomføring

Datainnsamlingen gjennomføres ved å finne svar på spørsmålene formulert i analyseredskapet. For å finne svar brukes RLE1-02 (revidert 2015) og RLE01-03, hvor hvert kompetansemål i utvalget blir vurdert opp mot hvert spørsmål. Dersom et kompetansemål inneholder det spørsmålet etterspør, blir det notert. I tillegg skal det gis begrunnelser for hvorfor et kompetansemål eventuelt inneholder det som etterspørres, som også ses som del av datamaterialet. Denne begrunnelsen er del av det analytiske arbeidet av datamaterialet.

3.7. Etiske hensyn

Informanter eller noen form for sensitiv informasjon benyttes ikke i studien. Forhold vedrørende personopplysningsloven berøres dermed ikke. Etiske hensyn som er relevant for studien er knyttet til kildekritikk og at analyse av resultater forankret i relevant teori.

4.0 Analyse

4.1. Presentasjon og analyse av data

I denne delen av artikkelen skal datamaterialer og analysen av disse dataene presenteres. Som nevnt utvinnes data gjennom svar på følgende tre spørsmål:

1. Nevnes ordet historie/hendelse i de aktuelle kompetansemålene?
2. Hvilke kompetansemål, som ikke nevner historie/hendelse, kan likevel sies å inkludere historiske perspektiver?
3. For hvert av kompetansemålene som nevner historie/hendelse eller kan sies å inkludere historiske perspektiver, på hvilken måte er det historiske perspektivet inkludert?

Teksten presenterer et spørsmål om gangen, hvor resultatet for begge læreplanene presenteres og sammenlignes samlet under hvert spørsmål.

4.1.1. “Nevnes ordet historie/hendelse i de aktuelle kompetansemålene?”

I forskningsarbeidet fant jeg at ett kompetansemål fra RLE1-02 nevner hendelser og historie i målformuleringen. Det aktuelle målet er “gjøre rede for viktige **hendelser** i kristendommens **historie** fra reformasjonen til vår tid i Norge og i verden og for kristendommens stilling i dag”. I RLE01-03 finner vi kompetansemålet “utforske og drøfte hvordan kristendom og andre religioner inngår i **historiske** endringsprosesser globalt og nasjonalt”. Det er altså like mange kompetansemål i ny og gammel læreplan som nevner historie/hendelse i formuleringen. Selv om det kvantitativt er like mange mål i gammel og ny læreplan som nevner disse begrepene, må det tas høyde for at utvalget i RLE1-02 er av større omfang enn i RLE01-03. En mer representativ fremstilling av resultatene presenterer i analysens avslutning.

4.1.2. “Hvilke kompetansemål, som ikke nevner historie/hendelse, kan likevel sies å inkludere historiske perspektiver?”

5 mål i RLE1-02 kan sies å inkludere historiske perspektiver, selv om de ikke eksplisitt nevner ordene historie eller hendelse. Funn er i følgende kompetansemål: (1) “finne frem til sentrale skrifter i Bibelen og forklare forholdet mellom Det gamle og Det nye testamentet”,

(2) “drøfte utvalgte bibeltekster fra profetene, den poetiske litteraturen og visdomslitteraturen”, (3) forklare hovedtrekk ved romersk-katolsk, ortodoks og protestantisk kristendomstradisjon”, (4) “drøfte kristendommens betydning for kultur og samfunnsliv” og (5) “beskrive og reflektere over særtrekk ved kunst, arkitektur og musikk knyttet til kristendommen”. 0 mål i RLE01-03 inkluderer historiske perspektiver, selv om de ikke eksplisitt nevner ordene historie eller hendelse.

4.1.3. “For hvert av kompetansemålene som nevner historie/hendelse eller kan sies å inkludere historiske perspektiver, på hvilken måte er det historiske perspektivet inkludert?”

I RLE1-02 er det totalt seks kompetansemål som inkluderer historiske perspektiver. Målet “gjøre rede for viktige hendelser i kristendommens historie fra reformasjonen til vår tid i Norge og i verden og for kristendommens stilling i dag” ber eksplisitt om at eleven peker på historiske hendelser som har hatt konsekvenser for kristendommens stilling i dag.

Kompetansemålet i seg selv handler om å trekke frem historiske perspektiver, for eksempel reformasjonen og dens påvirkning og konsekvens for dagens kristendom.

Det er vanskelig å nå målet “finne fram til sentrale skrifter i Bibelen og forklare forholdet mellom Det gamle og Det nye testamentet”, dersom elevene ikke tilegner seg kunnskap om hvilke tekster som er sentral i kristen tradisjon. En god forklaring av forholdet mellom det gamle og det nye testamentet inkluderer at NTs forfattere tolker GT i lys av fortellingene om Jesus (Kjørven & Lindboe, 2005, s.19-24). Dette målet kan ikke nås uten historiske perspektiver.

Målet “drøfte utvalgte bibeltekster fra profetene, den poetiske litteraturen og visdomslitteraturen, et evangelium og et Paulus-brev og forklare særpreg og hovedtanker i disse” inkluderer også historiske perspektiver fordi tekstene er en sentral del av kristen tradisjon. Profetene i det gamle testamentet har vært sentral, spesielt Jeremias bok, har vært høyst sentral for å begrunne at profetiene er oppfylt gjennom Jesus død og oppstandelse. Evangeliene vitner om Jesu liv, som er kristendommens viktigste person, mens Paulus-brevene beskriver misjonsprosessene som også er en viktig del av kristen tradisjon.

I “forklare hovedtrekk ved romersk-katolsk, ortodoks og protestantisk kristendomstradisjon” bes det eksplisitt om å inkludere hovedtrekk i kristen tradisjon hos de nevnte tre retningene. Eleven må ikke nødvendigvis forklare historisk kontekst for den religiøse tradisjonen, men må peke på hovedtrekk kristendomstradisjonen. Dermed oppfyller målet å inkludere historiske perspektiver.

Dersom eleven skal “drøfte kristendommens betydning for kultur og samfunnsliv”, må historiske perspektiver inkluderes fordi hen må peke på *hva* i kristendommen som har hatt betydning for samfunnslivet. For eksempel er julefeiringen eller helligdager en konsekvens av kristendommens påvirkning av samfunnet. For å drøfte kristendommens betydning for kultur og samfunnsliv, må eleven peke på hvilke sider eller hvilken tradisjon ved kristendommen som har hatt betydning.

Kompetansemålet “beskrive og reflektere over særtrekk ved kunst, arkitektur og musikk knyttet til kristendommen” er knyttet til kristen tradisjon fordi kunsten ofte har en religiøs betydning. Elementære holdepunkter i kristen kunsthistorie er Bibelen som autoritativt grunnlag og inspirasjonskilde, Jesus som troens kjerneinnhold og kirken som oppdragsgiver og hovedarena (Tobiassen, 2012, s.113-115). En faglig refleksjon omkring særtrekk ved kunst knyttet til kristendommen er refererer til ovennevnte holdepunkter. For eksempel at eleven knytter krusifikset til påskefortellingen om Jesu korsfestelse og oppstandelse, hvor Jesus presenteres som troens kjerne og Bibelen har autoritativt grunnlag.

RLE01-03 inkluderer historiske perspektiver i det ene målet “utforske og drøfte hvordan kristendom og andre religioner inngår i historiske endringsprosesser globalt og nasjonalt”. Kompetansemålet ber eksplisitt om at eleven finner ut noe om hvordan kristendom er en del av historiske endringer som skjer i Norge og i verden. Her kan eleven for eksempel peke på reformasjonen, en historisk endring som resulterte i en ny trosretning innenfor kristendom; protestantismen. Selv om målet inkluderer historiske perspektiver, skiller det seg sterkt fra de seks målene i RLE1-02 som inkluderer historiske perspektiver. Målet i RLE01-03 er orientert rundt historiske hendelser, fremfor kristen tradisjon som målene i RLE1-02 i større grad er dreid mot.

4.1.4. Kompetansemål uten historisk perspektiv

Seks mål i RLE1-02 og fem mål i RLE01-03 ble vurdert å ikke inkludere historiske perspektiver. Disse elleve kompetansemålene er vurdert slik fordi de kan nås uten å inkludere historiske hendelser eller kristen tradisjon. Likevel er det hensiktsmessig å påpeke mål fra læreplanene som gir rom for å inkludere historiske perspektiver, selv om det ikke kreves.

Fra RLE1-02 *kan* målene «drøfte ulike syn på Bibelen» og «utforske kristendommens stilling og særpreg i land utenfor Europa og drøfte spørsmål knyttet til kristen misjon, humanitært arbeid og økumenisk virksomhet» inkludere historiske perspektiver. Grunnen til at disse ble vurdert å ikke inkludere historiske perspektiver er fordi de kan nås uten. Syn på Bibelen kan drøftes med utgangspunkt i bokstavelig versus billedlig, og trenger ingen historisk forankring.

Mål fra RLE01-03 (1) «utforske og presentere sentrale trekk ved kristendom og andre religions- og livssynstradisjoner og deres utbredelse i dag», (2) «sammenligne og vurdere kritisk ulike kilder til kunnskap om religioner og livssyn», (3) «gjøre rede for og reflektere over ulike syn på kjønn og seksualitet i kristendom og andre religioner og livssyn» samt (4) «utforske og presentere hvordan elementer fra kristendom og andre religioner og livssyn kommer til uttrykk i medier og populærkultur» må ikke inkludere historiske perspektiver selv om de gir rom for det. For å kunne utforske sentrale trekk ved kristendom, kan elevene peke på konkrete trekk, for eksempel troen på Jesus som Guds sønn. I tråd med fagfornyelsen, gir kompetansemålene læreren didaktisk valgfrihet i hvilket innhold undervisningen skal bestå av.

4.2. Resultat

Tabell 1: Markerte kompetansemål vurderes å inkludere historiske perspektiver	
<u>Kristendomsmål fra RLE1-02</u>	<u>Kristendomsmål fra RLE01-03</u>
forklare særpreget ved kristendom og kristen tro som livstolkning i forhold til andre tradisjoner: likhetstrekk og grunnleggende forskjeller	utforske og presentere sentrale trekk ved kristendom og andre religions- og livssynstradisjoner og deres utbredelse i dag
finne fram til sentrale skrifter i Bibelen og forklare forholdet mellom Det gamle og Det nye testamentet	utforske og drøfte hvordan kristendom og andre religioner inngår i historiske endringsprosesser globalt og nasjonalt
drøfte utvalgte bibeltekster fra profetene, den poetiske litteraturen og visdomslitteraturen, et	bruke og drøfte fagbegreper om religioner og livssyn

evangelium og et Paulus-brev og forklare særpreg og hovedtanker i disse	
drøfte ulike syn på Bibelen	sammenligne og vurdere kritisk ulike kilder til kunnskap om religioner og livssyn
innhente digital informasjon om og presentere aktuelle spørsmål som opptar mange kristne	gjøre rede for og reflektere over ulike syn på kjønn og seksualitet i kristendom og andre religioner og livssyn
gjøre rede for viktige hendelser i kristendommens historie fra reformasjonen til vår tid i Norge og i verden og for kristendommens stilling i dag	utforske og presentere hvordan elementer fra kristendom og andre religioner og livssyn kommer til uttrykk i medier og populærkultur
forklare hovedtrekk ved romersk-katolsk, ortodoks og protestantisk kristendomstradisjon	
gi en presentasjon av Den norske kirke, læstadianisme og samisk kirkeliv	
gi en oversikt over andre frikirkesamfunn og kristne bevegelser, herunder pinsebevegelsen	
drøfte kristendommens betydning for kultur og samfunnsliv	
utforske kristendommens stilling og særpreg i et land utenfor Europa og drøfte spørsmål knyttet til kristen misjon, humanitært arbeid og økumenisk virksomhet	
beskrive og reflektere over særtrekk ved kunst, arkitektur og musikk knyttet til kristendommen	
Totalt: 6 av 12 kompetansemål	Totalt: 1 av 6 kompetansemål

Tabell 1 gir en oversikt over utvalget fra de to planene, hvor målene som inkluderer historiske perspektiver er markert med gul. Totalt seks mål i RLE1-02 og ett mål i RLE01-03 inkluderer historiske perspektiver, ut fra det definerte kravet om at målet *må* inkludere historiske perspektiver for å kunne nås. Etter min vurdering inkluderer altså 50 prosent av utvalget for RLE1-02, og cirka 17 prosent av utvalget for RLE01-03 historiske perspektiver. En prosentvis sammenligning er mer representativ enn antall mål i seg selv, fordi utvalget for RLE1-02 er av større omfang enn utvalget i RLE01-03.

Likevel er det relevant å nevne at RLE01-03 ikke utelukker historiske perspektiver i mange av målene sine. Fem av seks mål *kan* inkludere historiske perspektiver dersom læreren vurderer det som en hensiktsmessig måte å utforske målet på. RLE01-03 gir KRLE-læreren et større spillerom når det gjelder valg av innhold i undervisningen. Planen garanterer dermed ikke at alle elever får det samme kunnskapsgrunnlaget, men gir samtidig læreren rom til å inkludere historiske perspektiver dersom den enkelte læreren vurderer at det er en god måte å oppnå kompetansemålet på.

5.0. Drøfting

I dette kapitlet skal jeg drøfte didaktiske muligheter og utfordringer som konsekvens av historiske perspektivers nedprioritering i RLE01-03 basert på teori og resultater av undersøkelsen. Først skal jeg vurdere om undersøkelsens metoder var hensiktsmessige i å besvare problemstillingen, samt vurdere om studien kan ha betydning i andre sammenhenger. I tillegg skal det pekes på styrker og svakheter ved undersøkelsen.

5.1. Vurdering av studien

Metodene som ble brukt til å utforske hvordan historiske perspektiver er ivaretatt i RLE1-02 og RLE01-03 bidro til å besvare problemstillingen. RLE1-02 og RLE01-03 er dokumenter, og hensikten med oppgaven var å undersøke vektlegging av historiske perspektiver i kompetansemålene. Å benytte seg av både kvalitative og kvantitative spørsmålsformuleringer i analyseredskapet resulterte i ulike typer data, som jeg mener styrker studien.

Funnene i oppgaven kan ha betydning i sammenheng med fremtidige læreplaner, der man ønsker å undersøke om det historiske perspektivet blir mer eller mindre tydelig i nye KRLE-planer.

Studiens styrker er at den gir en kvalitativ vurdering av kompetansemål i RLE1-02 og RLE01-03, som analyserer vektleggingen av historiske perspektiver i den nye planen. Forskingen presenterer en tolkning av læreplanene, som gir en dypere innsikt enn hva en kvantitativ undersøkelse ville gitt. Dokumentanalysen undersøker forhold som ikke kan synliggjøres kun med kvantitativ metode. Studien gransker kompetansemålene for å vurdere påstanden at historiske perspektiver ikke er ivaretatt i RLE01-03.

En svakhet ved studien er at den kun tar for seg kompetansemål etter 10. trinn som omhandler kristendom. En studie som addisjonelt tok for seg formål med faget, kjerneelementer, tverrfaglighet og kompetansemål etter 4. og 7. trinn, ville hatt et styrket grunnlag for å gi en gyldig konklusjon om hvorvidt RLE01-03 ivaretar historiske perspektiver sammenlignet med RLE1-02. Fordi en slik studie ville gitt et bredere datamateriale, ville også grunnlaget for å drøfte fordeler og utfordringer for KRLE-lærere vært sterkere sammenlignet med denne studien.

5.2. Didaktiske konsekvenser for KRLE-lærere

Resultatet viser at 50 prosent av utvalget for RLE1-02 og i underkant av sytten prosent av utvalget for RLE01-03 inkluderer historiske perspektiver. For kristendomsfag etter 10. trinn ser det dermed ut til at historiske perspektiver og kristen tradisjon er mindre sentral i den nye læreplanen sammenlignet med forrige plan. Siden planen ikke innføres før høsten 2021 vet man ikke hvilke konsekvenser endringen får i praksis, men det skal likevel presenteres noen sannsynlige didaktiske muligheter og utfordringer i det følgende.

KRLE-lærere skal planlegge og undervise elever på 10. trinn, og må dermed forholde seg til ny læreplan fra høsten 2021. RLE01-03, i likhet med andre planer av fagfornyelsen, gir større valgfrihet til enkeltlæreren (Christiansen, 2020; Klausen, 2019). Basert på resultatene i undersøkelsen, er det sannsynlig at kristendomsundervisningen fremover vil preges mindre av historiske perspektiver fordi enkelt læreren ikke *må* det i like stor grad sammenlignet med RLE1-02 som rammeverk. Lærere som støtter seg til Geir Skeies orientering mot samtids- og fremtidsperspektivet (2021, s.7) prioriterer kanskje et annet innhold i de fem kompetansemålene hvor historiske perspektiver ikke kreves. Endringen kan dermed ses som en *mulighet*, fordi det gir KRLE-lærere større rom til å ta i bruk sin kompetanse og kreativitet. Det er rimelig å tro at KRLE-lærere vil inkludere relevante historiske hendelser og kristen tradisjon der det behøves for å gi elevene adekvat forståelse av kristendomsreligionen.

Selv om kompetansemålene i seg selv ikke krever at historiske perspektiver blir inkludert i mer enn ett kompetansemål, står det under “Fagets relevans og sentrale verdier” (utdanningsdirektoratet, 2019a) at elevene skal oppnå evne til å leve i et mangfoldig samfunn gjennom kunnskap. Det sentrale her er at det ikke spesifiserer hvilken kunnskap som skal benyttes, og læreren står dermed fremdeles ganske fri i valg av innhold.

En bakside ved læreres mulighet til større valgfrihet og dermed de større kravene til lærerkompetansen, er knyttet til ufaglærte KRLE-lærere. En undersøkelse av NIFU viser at omtrent seks prosent av personer med hovedstilling i undervisning, ikke har formell kvalifisering (Sjaastad, Carlsten, Wollscheid, m.fl., 2016, s. 82). Undervisere uten formell kvalifikasjon har ingen forutsetning for å kunne inkludere historiske perspektiver, eller annet innhold forøvrig, på en hensiktsmessig måte. Denne utfordringen gjelder heldigvis ikke for overvekten av undervisning som gis i KRLE.

Rasmussen (2020) skriver: “Selv om en ny læreplan er en viktig føring for arbeidet i skolen, er det ikke slik at den bestemmer alt”. Sitatet belyser et viktig, gjennomgående, poeng; enkeltlæreren står i større grad enn tidligere fritt til å velge innhold i sin undervisning. Vektleggingen av lærerens valgfrihet setter større krav til lærerens kompetanse. En konsekvens av valgfriheten er at elevenes kunnskapsgrunnlag ikke sikres å bestå av samme innhold. Denne konsekvensen er i tråd med fagfornyelsen formål, hvor oppnåelse av dype ferdigheter prioriteres foran spesifikk kunnskap.

Opplæringsloven (§ 1-3) sier at opplæringen skal tilpasses elevens evner og forutsetninger, i tråd med prinsippet om inkludering. I Pontoppidans katekismeforklaring ble lærestoffet tilpasset blant annet ved å markere vanskelige avsnitt, slik at vanskeligstilte elever kunne la være å lære dette (Håstein & Werner, 2014). RLE01-03 kan sies å legge enda bedre til rette for tilpasset opplæring fordi det, i mindre grad enn i RLE1-02, settes krav til hvilken kunnskap elevene må tilegne seg. Enkeltlæreren kan tilpasse kunnskap etter elevens forutsetninger, og likevel gi elevene mulighet til å nå kompetansemålet. Mindre fokus på historiske perspektiver, og mer fokus på dypere ferdighetsnivå gir også bedre forutsetninger for tilpasset opplæring for elever i arbeid med KRLE-faget.

6.0. Avsluttende kommentar

Ny plan garanterer ikke alle elever likt kunnskapsgrunnlag etter ti år med KRLE i grunnskolen, og inkluderingen av historiske perspektiver i målene for kristendom er svakere. Selv om historiske perspektiver ikke er satt fast i stein i RLE01-03s kompetansemål etter 10. trinn, har læreren mulighet til å benytte slike perspektiver i sin undervisning dersom det er en hensiktsmessig vei mot å nå kompetansemålet.

Endringen av læreplanen i KRLE kan sies å være historisk med tanke på den tydelige dreiningen mot utvikling av ferdigheter, fremfor kunnskap. Historiske perspektiver har mindre eksplisitt posisjon i RLE01-03 sammenlignet med RLE1-03, men er på ingen måte ekskludert fullstendig. Endringen vitner om tillit til læreres kompetanse og utdanningssystemer, og ekspanderer didaktiske muligheter. Læreren får det handlingsrommet som trengs for å benytte sin kompetanse og kreativitet, slik at kompetansemålene for KRLE kan nås på ulike måter i tråd med prinsippet om tilpasset opplæring.

Referanseliste

Andreassen B.O. (2016). *Religionsdidaktikk. En innføring* (2. utg.). Universitetsforlaget

Andreassen, B. O. I: Von Der Lippe, M. & Undheim, S. (red.). (2018). *Religion i skolen*. Universitetsforlaget.

Aukland, K., & Andersland, I. (red.). (2020). *10 uløste problemer*. Krle-podden. Oslo. Hentet 13.05.21 fra:

<https://static1.squarespace.com/static/5a0c44cd32601e529c7c9a60/t/5fbd184447f0db06af833ad9/1606228040696/10+ul%C3%B8ste.pdf>

Breidlid, H. (2019). *Hvor ble det av KRLE-faget?* Idun. Hentet 08.04.21 fra:

https://www.idunn.no/file/pdf/67111728/hvor_ble_det_av_krle-faget.pdf

Breidlid, H., Brekke, Ø., Hammer, A., Kvalvaag, W. R., Tømmerås, H. H., Schanke, Å. J. & Aas, P. A. (2018). *Historie gir dybde til samtida*. Hentet 06.05.21 fra <https://khrono.no/rle-faget-fagplaner-historie/historie-gir-dybde-til-samtida/228283>

Carlsten, T. C., Frederici, R. A., Reiling, R. B., Sjaastad, J., & Wollscheid, S. (2016, s. 82).

Kartlegging av lærere uten formelle kvalifikasjoner. NIFU. Hentet 13.05.21 fra:

https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/forskningsrapporter/larere_uten_formelle_kvalifikasjoner.pdf

Christiansen, A. (2020). *Jesus og Muhammed er ute av ny fagplan for religionsfaget*.

Forskning.no. Hentet 27.04.21 fra:

<https://forskning.no/partner-politikk-religion/jesus-og-muhammed-er-ute-av-ny-fagplan-for-religionsfaget/1669128>

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.

Dahlum, S. (2021). *Validitet*. Hentet 10.05.21 fra <https://snl.no/validitet>

Grønmo, S. (2020). Innholdsanalyse. Hentet 11.05.21 fra <https://snl.no/innholdsanalyse>

Håstein, H. & Werner, S. (2014). *Tilpasset opplæring i fellesskapets skole*. I: Bunting, M. (red.) *Tilpasset opplæring – i forskning og praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. (Kap. 2).

Klausen, A. O. (2019, 19. mars). *Dette betyr endringene i læreplan for KRLE og religion og etikk*. Fri tanke. Hentet 27.04.21 fra:

<https://fritanke.no/dette-betyr-endringene-i-lareplan-for-krle-og-religion-og-etikk/19.11089>

Kjørven, K. O. & Lindboe, I. M. (2005). *Det nye testamente – en innføring i utvalgte tekster*. Del 1; s. 19-24. Oslo: Fagbokforlaget

NOU 2014:7: Elevens læring i fremtidens skole. Et kunnskapsgrunnlag. Hentet 10.03.21 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/e22a715fa374474581a8c58288edc161/no/pdfs/nou201420140007000dddpdfs.pdf>

NOU 2015:8: Fremtidens skole. Fornyelse av fag og kompetanser. Hentet 10.03.21 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/da148fec8c4>

Rasmussen, T. (2020). *Den historiske dimensjonen i KRLE-faget*. Prismet forskning. Hentet 25.04.21 fra: <https://journals.uio.no/prismet/article/download/8355/7341>

Regjeringen (2015). Meld. St. 28 (2015-2016). *Fag - Fordypning - Forståelse - En fornyelse av Kunnskapsløftet*. Hentet 25.04.21 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20152016/id2483955/?ch=1>

Shaw, M. (2019). *Teaching and Learning about Religion and Worldviews in English Schools: Religion and Worldview Literacy*. VID Specialized University. Hentet 27.04.21 fra: <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/handle/11250/2648273>

Skeie, G. (2020). *Fagfornyelsen i KRLE og Religion og etikk: Etter læreplanen - før implementeringen*. Prismet aktuelt. Hentet 06.05.21 fra <https://journals.uio.no/prismet/article/view/8370/7349>

Skeie, G. (2021). *Religion og livssyn*. Tidsskrift for Religionslærerforeningen i Norge. Årgang 33 - Nr. 1 - 2021, s. 3-10.

Tobiassen, T. (2012). *Kristendommen*. I: Guddommelig skjønnhet, 2. utg. Kap. 5, s. 113-119.

Utdanningsdirektoratet. (2019a, 18. november). *Hva er nytt i KRLE og KRLE samisk?* Hentet 27.04.21 fra:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagspesifikk-stotte/nytt-i-fagene/hva-er-nytt-i-krle-og-krle-samisk/>

Utdanningsdirektoratet. (2019b, 15. november). *Læreplan i kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE)* [Læreplankode: RLE01-03].

Utdanningsdirektoratet. (2015). *Læreplan i kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE)* [Læreplankode: RLE1-02].